ΑΝΑΦΟΡΑ

Συμμετοχή της νεολαίας στην επικαιροποίηση του ελληνικού ΕΣΕΚ

YEE
YOUTH AND ENVIRONMENT EUROPE

Legal Seeds Legal Seeds Legal Seeds

Συμμετοχή των νέων στην επικαιροποίηση του ΕΣΕΚ

Στόχος της παρούσας έκθεσης είναι η ευαισθητοποίηση του κοινού της Ελλάδας για την προβληματική εφαρμογή του Κανονισμού Διακυβέρνησης στην Ελλάδα, ιδίως όσον αφορά την ενημέρωση των Εθνικών Σχεδίων Ενέργειας και Κλίματος (ΕΣΕΚ) την περίοδο 2022/2023. Παράλληλα, μέσω της έκθεσης τίθεται ο στόχος ενθάρρυνσης της νεολαίας της χώρας για δυναμικότερη συμμετοχή στη διαμόρφωση του ΕΣΕΚ, ώστε να καλύπτονται τουλάχιστον οι υποχρεώσεις που επιβάλλει ο Κανονισμός Διακυβέρνησης..

Περιεχόμενα

1. Εισαγωγή (σελ. 3)
2. Νομικό πλαίσιο για δημόσια συμμετοχή (σελ. 5)
3. Συμμετοχή των νέων (σελ. 7)
4. Εισηγήσεις (σελ. 9)
5. Επίλογος (σελ. 11)

Η παρούσα αναφορά ετοιμάστηκε μετά από συνεντεύξεις με εκπροσώπους της κοινωνίας των πολιτών νέων από την Ελλάδα.

Εισαγωγή

Τι είναι το ΕΣΕΚ και η ανάγκη συμμετοχής των νέων στη διαμόρφωσή του

Τα ΕΣΕΚ (NECPs στα αγγλικά) είναι εθνικά σχέδια που ενσωματώνουν περιβαλλοντικές και ενεργειακές πολιτικές για την επίτευξη των ενωσιακών στόχων για το 2030. Περιλαμβάνουν τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά 55% (σε σύγκριση με τα επίπεδα του 1990). Είναι τα βασικά σχέδια για την επίτευξη της ουδετερότητας των εκπομπών άνθρακα έως το 2050, στόχος που έχει αποφασιστεί ώστε να αποτρέψει την επικίνδυνη κλιματική αλλαγή (αλλά αμφιλεγόμενο ως προς το αν αρκεί). Ως εκ τούτου, τα ΕΣΕΚ θα πρέπει να παρουσιάζουν και να εξηγούν τις πολιτικές που σχετίζονται με τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, την ενεργειακή απόδοση, την ενεργειακή φτώχεια, τη γεωργία, κλπ. Προορίζουν αλλαγές που θα έχουν τεράστιο κοινωνικοοικονομικό αντίκτυπο και από τις οποίες θα εξαρτηθεί η υγιής διαβίωση των μελλοντικών γενεών. Το προσχέδιο ΕΣΕΚ ορίστηκε να υποβληθεί μέχρι την 31η Δεκεμβρίου 2018, ενώ το τελικό ΕΣΕΚ μέχρι την 31η Δεκεμβρίου του 2019. Στη συνέχεια, το προσχέδιο και το τελικό επικαιροποιημένο ΕΣΕΚ κλήθηκαν να υποβληθούν έως τις 30 Ιουνίου 2023 και 30 Ιουνίου 2024 αντίστοιχα.

Η συμμετοχή των νέων στη σύνταξη του ΕΣΕΚ είναι απαραίτητη για πολλούς λόγους:

1. Το περιεχόμενο του ΕΣΕΚ θα έχει μακροχρόνιες επιπτώσεις στις ζωές των νεότερων γενεών. Οι νέοι θα επηρεαστούν περισσότερο από τις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής και τις δράσεις/πολιτικές που αποφασίζει η χώρα τώρα. Η συμμετοχή των νέων στο ΕΣΕΚ εξασφαλίζει ότι λαμβάνονται υπόψιν οι απόψεις τους, προωθώντας την **ισότητα μεταξύ των γενεών**.

2. Οι νέοι μπορούν να συμβάλουν εμπκράκτως σε μια **μακροπρόθεσμη δέσμευση** για τους στόχους του κλίματος και της ενέργειας. Η ενεργή εμπλοκή/ενθάρρυνση συμμετοχής των νέων στη διαδικασία διαμόρφωσης εθνικών πολιτικών για την ενέργεια και το κλίμα δύναται να οδηγήσει στην υιοθέτηση από πλευράς τους βιώσιμων πρακτικών/συνηθειών.

3 Η εμπλοκή των νέων μπορεί να διασφαλίσει τη **διαφάνεια** και να καλλιεργήσει μια **κουλτούρα λογοδοσίας** στην εφαρμογή του ΕΣΕΚ. Η συμμετοχή των νέων μπορεί έτσι να βοηθήσει τις κυβερνήσεις και τους υπεύθυνους λήψης αποφάσεων να λογοδοτήσουν για την επίτευξη των στόχων τους για το κλίμα και την ενέργεια.

4 Η συμμετοχή των νέων δύναται να διασφαλίσει **μεγαλύτερη συμπεριληπτικότητα** στο τραπέζι λήψης αποφάσεων, συμπεριλαμβανομένων εκείνων από υποεκπροσωπούμενες ή περιθωριοποιημένες ομάδες. Κατά αυτό τον τρόπο καθιστά εφικτό να υιοθετηθούν πραγματικά δίκαιες πολιτικές για το κλίμα και την ενέργεια

5 Η συμμετοχή των νέων στην επικαιροποίηση και την εφαρμογή των ΕΣΕΚ προσφέρει **πολύτιμες ευκαιρίες εκπαίδευσης και ανάπτυξης δεξιοτήτων**. Μπορούν να μάθουν για την πολυπλοκότητα των ενεργειακών και κλιματικών θεμάτων και να αποκτήσουν δεξιότητες που είναι κρίσιμες για το μέλλον της ΕΕ.

6 Η συμμετοχή των νέων στη διαμόρφωση του ΕΣΕΚ μέσω της πληροφοριοδότησης μπορεί να εξασφαλίσει σημαντική **προσαρμοστικότητα και ανθεκτικότητα** των ΕΣΕΚ.

7 Πολλές χώρες έχουν δεσμευτεί σε διεθνείς συμφωνίες για το κλίμα, όπως η **Συμφωνία του Παρισιού**, που υπογραμμίζουν τη σημασία της συμμετοχής του κοινού. Η συμμετοχή των νέων ευθυγραμμίζεται με αυτές τις παγκόσμιες δεσμεύσεις.

Συμπερασματικά, η συμμετοχή των νέων στη σύνταξη και την εφαρμογή του ΕΣΕΚ είναι απαραίτητη για να διασφαλιστεί ότι συντάσσονται χωρίς αποκλεισμούς, καινοτόμα και προσανατολισμένα στο μέλλον. Με τη συμμετοχή των νέων, οι κυβερνήσεις μπορούν να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικότερα τις προκλήσεις της κλιματικής αλλαγής και της ενεργειακής μετάβασης, δημιουργώντας παράλληλα μια αίσθηση δέσμευσης στη γενιά που θα φέρει το κύριο βάρος αυτών των περιβαλλοντικών αλλά και κοινωνικοοικονομικών προκλήσεων.

Νομικό πλαίσιο για συμμετοχή στο ΕΣΕΚ

Ο Κανονισμός Διακυβέρνησης

Η νομική βάση των ΕΣΕΚ είναι ο Κανονισμός Διακυβέρνησης (2018). Ο Κανονισμός αυτός περιγράφει τους κανόνες και τις απαιτήσεις για τον τρόπο με τον οποίο οι χώρες πρέπει να σχεδιάζουν και να διαχειρίζονται τις ενεργειακές και κλιματικές πολιτικές τους στο πλαίσιο των NECP.
Όσον αφορά τη συμμετοχή του κοινού, υπάρχουν **δύο βασικές διατάξεις**:

1 Δημόσια Διαβούλευση

Το **Άρθρο 10** ορίζει ότι πρέπει να γίνονται δημόσιες διαβουλεύσεις, πράγμα που σημαίνει ότι το κοινό πρέπει να έχει την ευκαιρία να εκφράσει τις απόψεις και τα σχόλιά του. Το ΕΣΕΚ πρέπει να περιλαμβάνει μια περίληψη της γνώμης του κοινού με βάση τις διαβουλεύσεις. Οι διαδικασίες που χρησιμοποιούνται για αυτές τις διαβουλεύσεις θα πρέπει επίσης να ακολουθούν τις κατευθυντήριες γραμμές της Σύμβασης του Άαρχους. Η Σύμβαση αυτή διασφαλίζει ότι παρέχονται στο κοινό έγκαιρες και αποτελεσματικές ευκαιρίες για συμμετοχή σε διαδικασίες λήψης αποφάσεων που σχετίζονται με το περιβάλλον, καθώς και πρόσβαση σε περιβαλλοντικές πληροφορίες. Με λίγα λόγια, πρόκειται για τη διασφάλιση ότι το κοινό έχει λόγο στις αποφάσεις που επηρεάζουν τις ενεργειακές και κλιματικές πολιτικές μέσω δίκαιων και διαφανών διαδικασιών.

2 Πολυεπίπεδος διάλογος για το κλίμα και την ενέργεια

Το **Άρθρο 11** τονίζει την ανάγκη για **πολυεπίπεδους διαλόγους για την ενέργεια και το κλίμα** (MCEDs). Αυτό σημαίνει ότι διαφορετικές ομάδες και ενδιαφερόμενοι φορείς θα πρέπει να έχουν συζητήσεις για θέματα ενέργειας και κλίματος σε διάφορα επίπεδα. Το **Άρθρο 17(2(β))** υποχρεώνει τα κράτη μέλη να υποβάλλουν έκθεση σχετικά με την πρόοδο που σημειώθηκε στη θέσπιση των MCED «κατά περίπτωση».

Κατευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

Τον Δεκέμβριο του 2022, η Επιτροπή δημοσίευσε οδηγό με κατευθυντήριες γραμμές για το πώς πρέπει να διαμορφωθούν τα ΕΣΕΚ. Αυτό, ωστόσο, δεν είναι νομικά δεσμευτικό, αλλά καθοδηγητικό μέσο για τον τρόπο εφαρμογής του κανονισμού για τη διακυβέρνηση.

Η **ενότητα 3.2** αναφέρεται σε διατάξεις για τη συμμετοχή του κοινού. Προτείνει τη διασφάλιση επαρκούς χρόνου για ουσιαστικές και εύκολα προσβάσιμες διαβουλεύσεις και τονίζει τη σημασία του «κοινωνικού διαλόγου και μιας προσέγγισης ολόκληρης της κοινωνίας» για τη χάραξη και την εφαρμογή αποτελεσματικών πολιτικών για την ενέργεια και το κλίμα.

Σύμφωνα με τον εν λόγω οδηγό, τα κράτη μέλη (ΚΜ) πρέπει να διευκρινίσουν πώς ελήφθησαν υπόψη οι απόψεις του κοινού πριν από την υποβολή των NECP. Επιπλέον, επιβάλλεται τα κράτη μέλη να διευκρινίσουν πώς η διαδικασία επέτρεψε στο κοινό να συμμετέχει.

Συμμετοχή των νέων στην ενημέρωση του ΕΣΕΚ

Οι συνεντεύξεις που πραγματοποιήσαμε αποκαλύπτουν ότι οι νέοι στην Ελλάδα νιώθουν σημαντική παραμέληση στη διαδικασία σύνταξης του ΕΣΕΚ. Η ενημέρωση και επικοινωνία από τις αρμόδιες αρχές έχει υπάρξει ανεπαρκής με σοβαρή έλλειψη διαφάνειας. Θεωρούν πως η συνολική διαδικασία εμπλοκής στα ΕΣΕΚ έχει υπάρξει απογοητευτική, αποτυγχάνοντας να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του κράτους βάσει του Κανονισμού Διακυβέρνησης. Η έρευνα που ακολουθεί δείχνει τον μέσο όρο των απαντήσεων των νέων που έλαβαν συνέντευξη:

Μεταξύ 1 - 10, πόσο ικανοποιημένοι είστε με το επίπεδο συμμετοχής των νέων στην αναθεώρηση του ΕΣΕΚ;

Μεταξύ 1 - 10, πόσο αποτελεσματικά πιστεύετε ότι ήταν τα σχόλιά σας σε συμμετοχικές διαδικασίες σχετικές με το ΕΣΕΚ;

Μεταξύ 1-10, πόσο προσβάσιμη πιστεύετε ότι ήταν η διαδικασία συμμετοχής στο ΕΣΕΚ;

Συγκεκριμένα, συναντήθηκαν τα εξής προβλήματα:

Όσον αφορά τις **δημόσιες διαβουλεύσεις,** δεν οργανώθηκε καμία επίσημη δημόσια διαβούλευση, αλλά απλώς μια πρόσκληση για σχόλια από μια χούφτα μέλη της κοινωνίας των πολιτών, εκπροσώπους επιχειρήσεων και βιομηχανιών που επιλέχθηκαν από τις αρμόδιες αρχές. Αξίζει να σημειωθεί ότι οργανώθηκε διαβούλευση για το πρώτο ΕΣΕΚ (2019). Όσον αφορά τα MCEDs, απουσίασαν παντελώς.

"Έρευνα του Climate Action Network από τον Οκτώβριο του 2023 δείχνει ότι η διαδικασία επικαιροποίησης του ΕΣΕΚ χαρακτηρίζεται από πλήρη έλλειψη συμμετοχής του κοινού. Το σχέδιο κοινοποιήθηκε μόνο σε ορισμένους ενδιαφερόμενους φορείς για μια κλειστή διαβούλευση, η οποία δεν ήταν εκτεταμένη και δεν περιελάμβανε διαφορετικά σενάρια. Επί του παρόντος, δεν υπάρχουν πληροφορίες σχετικά με την έγκαιρη και χωρίς αποκλεισμούς συμμετοχή του κοινού στη διαδικασία αναθεώρησης, όταν όλες οι επιλογές είναι ακόμη ανοικτές.

Επιπλέον, μια κοινή δήλωση του WWF και της Greenpeace από τον Αύγουστο του 2023 αποκαλύπτει ότι η συμμετοχή του κοινού ήταν απούσα στην περίπτωση αυτή, καθώς δεν οργανώθηκε καμία διαδικασία διαβούλευσης. Επίσης, στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Περιβάλλοντος δεν υπήρχε καμία απολύτως πληροφορία που να εξηγεί το χρονοδιάγραμμα της διαδικασίας επικαιροποίησης του ΕΣΕΚ, παραβιάζοντας τις δεσμευτικές διατάξεις περί πρόσβασης στην πληροφόρηση.

Εισηγήσεις
προς την ελληνική κυβέρνηση

Δημιουργία ειδικής πλατφόρμας για την προώθηση της διαφάνειας με την κατάλληλη κοινοποίηση των ευκαιριών συμμετοχής στις διαβουλεύσεις και τις εξελίξεις στο MCED. Η άποψη την άποψη της κοινωνίας των πολιτών κατά τη δημιουργία αυτής της πλατφόρμας για την καταλληλότερη λειτουργία της θα ήταν πολύ χρήσιμη.

Υποβολή του σχεδίου για το τελικό επικαιροποιημένο ΕΣΕΚ το συντομότερο δυνατό, σε ημερομηνία που επιτρέπει την έγκαιρη και αποτελεσματική συμμετοχή του κοινού. Έτσι θα ανοίξει ο δρόμος για δημόσιες διαβουλεύσεις, οι οποίες ιδανικά θα συνοδεύονται από επεξηγηματικό έγγραφο του ΕΣΕΚ, ώστε να μειωθούν τα τεχνικά εμπόδια για τη συμμετοχή.

Καθορισμός ενός σαφούς και μόνιμου MCED με επαρκή αριθμό εκπροσώπων της νεολαίας και της κοινωνίας των πολιτών. Το MCED θα πρέπει να είναι προσβάσιμο, με ευέλικτες επιλογές συμμετοχής (π.χ. υβριδικές συνεδριάσεις, εκτός ωραρίου εργασίας). Σύμφωνα με το άρθρο 17(2(β)) του Κανονισμού Διακυβέρνησης, οι εξελίξεις του MCED θα πρέπει να αναφέρονται σε εκθέσεις προόδου. Όπως συνέστησε το European Environmental Bureau (EEB): "Η συμμετοχή των πολιτών θα πρέπει να μιμείται τις "βέλτιστες πρακτικές" (Κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής, τμήμα 4.3), οι οποίες θα πρέπει να βασίζονται στις αρχές της διαβούλευσης χωρίς αποκλεισμούς, όπου διευκολύνονται διαφορετικές ομάδες πολιτών να μαθαίνουν, να ανταλλάσσουν ιδέες και προοπτικές και να αναπτύσσουν συλλογικές συστάσεις".

Σύμφωνα με την καθοδήγηση της Επιτροπής, δημοσίευση που να καταδεικνύει πώς λήφθηκαν υπόψη οι απόψεις του κοινού και πώς η διαδικασία που ακολουθήθηκε για το ΕΣΕΚ ήταν διαφανής, σε χρόνο που επιτρέπει την περαιτέρω συμμετοχή.

Υιοθέτηση καλών πρακτικών από τα ΕΣΕΚ άλλων κρατών μελών: Το λιθουανικό ΕΣΕΚ έχει συμπεριλάβει ένα τμήμα "εναλλακτικών μέτρων πολιτικής" με βάση τις προτάσεις που διατυπώθηκαν από πολίτες στις δημόσιες διαβουλεύσεις. Τα μέτρα αυτά θα εξεταστούν ως εναλλακτική λύση για τα στοιχεία του σεναρίου ΕΣΕΚ προκειμένου να επιτευχθούν οι εθνικοί στόχοι πριν από την έγκρισή τους στη νομοθεσία.

Διοργάνωση προσβάσιμων παρουσιάσεων σε εκπαιδευτικά ιδρύματα για την ανάπτυξη ικανοτήτων σχετικά με το περιεχόμενο του ΕΣΕΚ με στόχο τη συγκέντρωση των απόψεων περισσότερων νέων. Ώστε να διευκολύνονται διαφορετικές ομάδες πολιτών να μάθουν, να ανταλλάξουν ιδέες και προοπτικές και να αναπτύξουν συλλογικές ιδέες και προτάσεις.

Επίλογος

Η συμμετοχή του κοινού στο ΕΣΕΚ δεν προβλέπεται απλά επειδή είναι καλό να ακούγονται οι φωνές όλων - υπάρχει για να αυξήσει την αποδοχή των διχαστικών κλιματικών και ενεργειακών πολιτικών και να ενώσει το ελληνικό κοινό για να τρέξουν μαζί τον κλιματικό μαραθώνιο προς την ουδετερότητα. Ή, αντί για μαραθώνιο, μια σκυταλοδρομία, στην οποία η νεολαία αγωνίζεται να δώσει τη σκυτάλη μπροστά. Θέλουμε, λοιπόν, να πούμε στην ελληνική νεολαία: Ελάτε όλοι μαζί και καλέστε την Ελλάδα να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της που της αναλογούν και να εμπλέξει τη νεολαία ουσιαστικά και αποτελεσματικά στη διαμόρφωση μίας πιο πράσινης και δίκαιης Ελλάδας.

Η παρούσα αναφορά αποτελεί μέρος μιας ευρύτερης χαρτογράφησης της συμμετοχής των νέων στη σύνταξη των ΕΣΕΚ. Μπορείτε να βρείτε αντίστοιχες αναφορές για την Ιταλία, Βουλγαρία και Κύπρο σε αυτό τον ιστιότοπο.

Απρίλιος 2024

Legal Seeds, Youth and Environment Europe

Το Legal Seeds project στοχεύει να ενδυναμώσει τη νεολαία να συμμετέχει σε θέματα για το κλίμα και το περιβάλλον μέσω της εκπαίδευσης και της ανάπτυξης ικανοτήτων. Επιδιώκει να εξασφαλίσει τη συμμετοχή των νέων σε διαδικασίες λήψης περιβαλλοντικών αποφάσεων και την αναγνώρισή τους ως κρίσιμες παράγοντες αλλαγής σε περιβαλλοντικά, κοινωνικά και οικονομικά θέματα.

Αλέξανδρος Κασάπης
Legal Seeds Project Assistant

Ronja Karvinen
Communications Coordinator

Για οποιεσδήποτε ερωτήσεις έχετε, μπορείτε να επικοινωνήσετε με τον Αλέξανδρο (alex@yeenet.eu)

Το έργο αυτό χρηματοδοτήθηκε από το European Climate Foundation (ECF)

Legal Seeds Legal Seeds Legal Seeds

YEE! YOUTH AND ENVIRONMENT EUROPE